

**ELISEI DIN MEDGIDIA
LEGENDA UNUI PRIMAR CARE A FOST...
CUM A MURIT PRIMUL ORAȘ-MUZEU DIN ROMÂNIA...**

Da, este și azi o legendă. Primarul comunist Iftimie Elisei din Medgidia. „Cel cu muzeul...”.

Ce m-a împins după revoluție, la vremea când conduceam secția reportaj de la „Adevărul” lui Patriciu - împănăat cu „acoperiții” lui Băse - a fost puterea acestei legende. Elisei. Am un prieten, întreprinzător originar din Medgidia. Colțatu Costică. Tatăl său fusese primar la vestita comună Oltina. Cea cu de toate, mai ales cu pește, azi un exemplu ca oază de sărăcie lucie dobrogeană...

Costică m-a luat de-o mână și m-a introdus. La tatăl său.

Care mi l-a conturat să zic din interior, din politicul de atunci, pe Elisei. Iftimie Elisei a decedat pe 19 mai 2004.

A lăsat o casă modestă în Orașul Nou, oraș tot de el făcut, și acareturile de rigoare fiicei sale care i-a supraviețuit. Mai mult, însă, Elisei a lăsat o legendă. Pe care, un aspect doar, o voi insera mai jos. O legendă care începe cu „a fost odată un primar...”. Orașul avea și un casino. Semilegal, semiilegal nu știu, dar era, tovarăși! Da, pe vremea lui Ceaușescu! Se spune că un mare jucător local a câștigat într-o noapte o sumă mare. Buhul s-a dus. Primarul l-a chemat la el și l-a felicitat pentru norocul avut, dar... ar fi bine ca măcar o mie de lei din câștig să-i dea văduvei cutare, care nu prea are ce mânca... De altfel, tot legenda spune că Muzeul, fixația și emblema lui Iftimie Elisei, era întreținut tot cu banii negri, vezi Doamne!, din Casino. Chestie deloc comunistă, dar eficientă și, mai ales, culturală și de tot... omenească.

Oricât de anti am fi noi azi, dacă te uiți la „realizările” lui Elisei rămâi uluit. Un oraș cu trei stadioane, sală de sport, complex sportiv, turistic și alte bunuri, inclusiv opere de artă monumentală, câte or mai fi rămas.

Și, pentru el? O modestă casă și o înmormântare fastuoasă.

Doi matori esențiali mi se confesează despre cine a fost primarul Medgidiei, Iftimie Elisei.

L-AU CUNOSCUȚ PE IFTIMIE ELISEI...

Colțatu Ion - 71 de ani - din Medgidia

Ion Colțatu a fost primar al comunei Oltina după desființarea raioanelor, în '67, și până la pensionare. Și coleg de politică cu Elisei.

- Ce trăsături avea Elisei?

- Munca, trăsătura principală era că făcea totul pentru oameni și pentru oraș.

- Era căsătorit, avea copii?

- Doi copii, o fată și un băiat. Copiii i-a crescut în bune condiții. Unul este marinar, fata nu știu ce studii a făcut. În relațiile cu oamenii stătea foarte bine. Se rezolvau problemele imediat, când

oamenii aveau nevoi. Nu te amâna. Totul făcea pentru oraș și pentru oameni.

- El era chiar așa de convins comunist?
- Nu, era mai mult om. Făcea totul pentru oameni.

Într-un oraș modern.

- Era atunci Medgidia un oraș modern, era mai animat și mai populat decât acum?
- Parcă era mai populat. Acum avem 47.000 de locuitori, atunci aveam 50.000.
- Unde erau locurile cele mai tari de muncă? Știu că erau mai multe industrii?
- Cementul, prin fabrica Cementul Medgidia. IMUM
- Întreprinderea Metalurgică Medgidia - făcea prese de balotat și altele. Era de lucru. Apoi, cooperativa Înfrățirea. Care făcea îmbrăcăminte.
- Elisei a fost activist de partid?
- A fost prim-secretar la Raion. Pe urmă a trecut dincolo, primar. A fost vreo doi ani și președinte la Cooperativa Meșteșugărească din Constanța. Când a întrebat Ceaușescu cine a făcut stadionul a spus să fie sancționat. Când l-a scos din primar tot el a zis: „eu nu v-am spus să-l dați afară; sancționați-l și lăsați-l pe post”. L-a scos din funcția de prim-secretar oraș și l-a dat la cooperativă.
- Dar ce a făcut cu stadionul?
- Au spus că a luat copii de la școală, oameni din întreprinderi, muncă voluntară. Stadionul era o bijuterie. Lucrat cu cimentul de la IMUM.
- L-ați mai văzut după revoluție?
- Cum nu. Se plângea că l-a uitat lumea. Așa e. Elisei a fost un om adevărat.

Doina Păuleanu, directoarea Muzeului de Artă din Constanța

„Pe Eftimie Elisei l-am cunoscut în anul 1974, tânăr muzeograf fiind eu pe atunci, și el era primul secretar al municipiului, când am fost desemnată cu organizarea muzeului din Medgidia. Unde exista un muzeu mic. Muzeul Constanța avea mai multe secții în muzeul din Medgidia. Un muzeu mic și ne semnificativ. Când am văzut spațiul alocat acestei instituții am fost impresionată. Fusese liceul orașului și sigur că a face un muzeu acolo era un lucru angajat. Inițiativa, Elisei a luat-o când un pictor originar din Medgidia - Spiru Chintilă - i-a dat sugestia. Elisei era foarte impresionat de părerile lui Spiru Chintilă, de altfel un foarte bun organizator. Spiru se ocupase mulți ani de sălile de expoziții ale țării. Era un om meticolos, atent la detalii, cu un simț estetic foarte bine dezvoltat.

Și îi plăceau problemele organizatorice. De Medgidia era teribil de legat pentru că era originar de aici. Având această relație specială cu Elisei, a dorit să facă împreună muzeul”.

- E adevărat că ... lua bani la negru din zona jocurilor de noroc și îi redirija pentru muzeu?
- Eram un foarte tânăr muzeograf și mă preocupau problemele de fond. Nu știam administrație, nu bănuiam că voi face administrație și habar nu aveam ce se petrecea.

Ce era surprinzător era că într-o țară în care lucrurile se organizau destul de greu, instituții culturale aproape nu se înființau, Elisei găsea soluții. Pentru orice. Dacă Chintilă spunea „domnule, ar trebui să am o scară de marmură neagră”, marmură neagră i-a adus. A face un muzeu în 1975 - ați văzut ce dotări are - era o idee foarte nouă. Pe-atunci când interioarele noastre erau searbăde.

- Cum ați decorat muzeul, cum l-ați umplut cu tablouri?
- Problema mea nu era asta, muzeul ăsta din Constanța are un patrimoniu deosebit, dar trebuia să-i

găsești o structură acelu muzeu. Muzeele din orașele mai mici nu trebuie să reproducă în mic structura muzeelor mari. Sau pe cea a muzeelor cronologice monografice. La Medgidia se impunea un muzeu al artei și al artiștilor dobrogeni. Asta este structura și așa a rămas de atunci. Demonstrăm prin lucrări din perioada modernă că Dobrogea a atras pictorii moderni. Care au venit să picteze aici, mai ales vara.

Facem o sală specială Lucian Grigorescu, pentru că Lucian Grigorescu s-a născut la Medgidia, el este un fel de stemă a orașului. Foarte bine, pentru că rar se întâmplă ca un oraș din România să trăiască sub specia unui artist plastic. Cum este Anversul în Belgia și care trăiește prin Rubens.

- Sau cum e Salzburgul cu Mozart.

- Ideea că un oraș trăiește prin numele unui pictor e stranie la noi, în alte țări este normal. Deci Lucian Grigorescu e confiscat de medgidinieni într-un fel, dar foarte frumos. În plus, sigur am luat lucrări de la artiștii de origine dobrogeană. Vanda Sachelarie Vladimirescu, care este unul din artiștii noștri importanți, Spiru Chintilă, Ion Pacea, Ion Nicodin, vorbesc de artiștii mari care sunt, Ion Jalea ca sculptor, Alexandru Ciucurencu. Am scos la vremea respectivă și un catalog al artiștilor dobrogeni.

Atunci aceștia trăiau și am luat lucrări de la ei, m-am dus prin toate atelierele, am luat lucrări și sigur s-au găsit și bani pentru ele. Inițial ei dăduseră lucrările în custodie.

- Tu ai spus frumos evaziv. Bref! Se făceau deturnări efective de fonduri! Pentru un scop nobil. Nu personal, s-a văzut după...

- Asta am auzit, dacă s-a procedat așa habar nu am. Eu venisem din sfere înalte, din istoria artei. Ce mă interesa pe mine ce făcea Elisei la Medgidia! Și, am spus la început, nici nu îmi plăcea personajul. A fost primul activist pe care l-am cunoscut. Mi se părea distant, arogant, rece. Dar încet-încet am învățat să-l cunosc și mi-am dat seama că nu este așa. Dar pe mine m-a zguduit. Șoc. Nu mă întâlneam cu secretari de partid. A fost primul în carne și oase. Eu nu le aveam cu partidul și m-am speriat.

- Erați angajată la muzeul din Constanța și cât ați stat detașată la Medgidia?

- Un an și jumătate. Toată perioada eu am făcut muzeul. Făceam naveta. Locuiam la liceu, lângă muzeu, mai puteam dormi și la muzeu.

- Ce s-a ales din muzeu?

- Clădirea mare e aceea care a fost liceu. Eu eu am început cu muzeul mare. Țăsta, muzeul mic exista din '68. Muzeul mare pe care l-a organizat Elisei s-a făcut într-un an. În 1975 s-a deschis. Să fie clar: exista un muzeiașnucleu. Le-a venit amândurora - lui Elisei și lui Chintilă - ideea de a dota orașul cu un asemenea muzeu. S-a făcut, totuși, în legătură cu acel mic nucleu muzeal existent. La început, pe mine mă speria. Spiru Chintilă avea și el o asprime care disimula o bunătate extraordinară. M-am împrietenit și cu el și am rămas chiar prieteni...

- Chintilă ce calitate avea?

- Consultantul lui Elisei. El este cel care a hotărât.

Nu m-a întrebat nimeni ce marmură să pună, ce orgă de lumini, cum să fie clădirea. Nici nu știam pe vremea aceea. În toate a fost consultat Chintilă. Care făcuse o mulțime de săli de expoziții. Eram foarte tânără pe vremea când am definit conceptul de artă regională, recte Dobrogea. Și am făcut structura muzeului. Era muzeu de artă modernă și artă contemporană...

- Mai ții minte cine venea în tabere, că știu că se organizau și tabere?

- După aceea s-au organizat taberele de ceramică, mai târziu. Inițial, relația cu Chintilă și transformarea orașului în oraș-muzeu a început pe linia muzeului. După care s-a mers mai departe și au început taberele de creație pentru ceramica monumentală. Aici, se pare că tot Chintilă i-a sugerat lui Elisei această legătură cu Hamangia, cu cultura neolitică și ideea de a găsi o specificitate orașului. În momentul în care aceste lucrări de ceramică monumentală au fost amplasate, Medgidia arăta foarte special. Pe urmă, tot în ideea de a face un oraș al artelor la Medgidia, Elisei îi poftea pe profesori și pe toți studenții din anii terminali și le oferea ce suprafețe, ce ziduri, ce spații doreau ca ei să-și facă lucrările pentru licență sau lucrări curente.

Atunci Medgidia s-a umplut cu mozaicuri, cu fresce, cu lucrări monumentale, în general făcute de

studenți în ani terminali care veneau cu profesorii lor vara. Treaba asta a durat ani de zile. Medgidia și ceramica monumentală i s-a datorat, după aceea, și lui Costel Badea. Care era un ceramist foarte important, cadru didactic și care s-a împrietenit cu Elisei. Tabăra de ceramică Medgidia luase un avânt extraordinar. Din păcate, noul traseu al Canalului a schimbat configurația urbană. Artefactele fiind foarte fiabile, în momentul în care s-au mutat, o mare parte s-a deteriorat. Medgidia arăta superb. Era foarte frumos. Avea altă intrare. Prin gară... și apoi dădeai în centru. Nu se ocolea ca azi, pe pod. În fine, orașul s-a configurat destul de frumos și în jurul podului. Se trecea peste canal când nu era canalul acolo și ajungea direct la bauling în centru.

- Acum e sediul PSD-ului...

- De acolo până la muzeu era altă sută de metri, acolo era și biblioteca, acolo era tot centrul. Ăla era centrul. Canalul a descentrat tot. Orașul „a alunecat” spre dreapta. Aceea e și zona nouă. Care, până s-a construit, era destul de sălbatică.

- Cum de primarul Elisei a făcut peste toate ȘI astea: stadion, sală de sport, bază sportivă complexă?

- Era un om cu o energie extraordinară și cu o dorință teribilă de a face. Lucru care acum se întâlnește greu, indiferent în ce soi de structură socială te afli. Dărâma și zidurile. Și, dacă ideea pe care o prindea din zbor o făcea el, era ascultat și de alții care se pricepeau. Avea arta să-și ia consilieri de foarte bună calitate în materie de artă și să-i asculte. Spiru Chintilă era un om greu de suportat, era un om inteligent și sarcastic. Ei bine, Elisei îl asculta. Chintilă lucra și el în interesul orașului. Ce-i lega pe ei? Erau oameni deosebiți, dar destul de pasionați în ceea ce făceau. Și să pui laolaltă două spirite pasionate e greu, fiindcă în general sunt și exclusiviști. Dar au făcut un cuplu extraordinar. Că scopul lor era același. Se înțelegeau. Până ce au ajuns să mă accepte și pe mine, că eram foarte tânără, nu știau ce pot, se uitau destul de cruciș. Când și-au dat seama că vreau și eu să fac, că sunt la fel de energică și îmi place să fac lucruri clare, palpabile, am făcut echipă cu ei. Am ajuns să ne cunoaștem.

- Conviețuire, se zice...

- Elisei m-a întrebat odată cu ce vin zilnic. Îmi trimitea mașina. Ne aranjase să mâncăm acolo. Altfel mâncam piersici și parfeuri. Deschiderea muzeului a fost un moment absolut fastuos. 1975. S-a muncit pe brânci. Ca să faci dintr-o școală muzeu este greu și a fost foarte bine transformată. Cu materiale alese de Chintilă. Și nu era ușor să le procuri, nici să găsești banii pentru ele. Atunci spunea Chintilă: vreau asta! Se făcea și în timp, și la calitate și cantitatea pe care o voia. Elisei se dădea peste cap să facă rost de toate. Nu se găsea nimic, să ne aducem aminte.

Muzeul arăta de-a dreptul foarte occidental când s-a deschis.

Lucrările erau splendide. A fost o deschidere fastuoasă. Un eveniment mare al orașului. Muzeul era unul din locurile cele mai importante ale urbei. Elisei, cumva dând atâta importanță muzeului, i-a determinat și pe oameni să vină către el. Pentru că nu era chiar o formă de manifestare normală, tradițională, iaca: să te duci la muzeu...

Muzeul acesta, și nu numai, a creat ulterior legende despre Elisei. Păi, ce facem noi evocându-l e tot construcția unei legende...

Să trăiești obsedat de ideea unui oraș-muzeu, să-ți faci din ea un ideal, mi se pare o splendidă idee antică.

Grecească. Romană. Și asta a fost posibil, or, forțând limba română, „a putut să fie posibil”... Elisei a fost. S-a dus. Cu comunismul odată.

Comunismul s-a dus. Elisei rămâne. Tot pe primul loc.

Exact, primul la intrarea în cimitirul din deal. Pe stânga...

GEORGE STANCA